

Regionledningskontoret
Kristin Blidberg

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2023-12-04

RS 2023-0846

Regionstyrelsen

Yttrande över Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och delbetänkandet Statlig forskningsfinansiering - Underlagsrapporter (SOU 2023:19)

Regionledningskontorets förslag till beslut
Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Utbildningsdepartementet över slutbetänkandet Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och delbetänkandet Statlig forskningsfinansiering - Underlagsrapporter (SOU 2023:19).

Sammanfattning

Utbildningsdepartementet har remitterat slutbetänkandet *Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)* och delbetänkandet *Statlig forskningsfinansiering - Underlagsrapporter (SOU 2023:19)*, till Region Stockholm för yttrande. Forskningsfinansieringsutredningen har haft i uppgift att se över den statliga organisationen för extern forsknings- och innovationsfinansiering.

De statliga anslagen till forskning, utveckling och innovation uppgår till drygt 40 miljarder kronor per år. En stor del fördelas direkt till lärosäten genom så kallade basanslag men en betydande del fördelas genom fem forsknings- och innovationsfinansierande myndigheter. Utöver dessa fem finansierar fördelar flera andra myndigheter medel till forskning och innovation genom utlysningar där medel söks i konkurrens.

Utredningen föreslår i sitt slutbetänkande att tre nya myndigheter inrättas: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten. Samtidigt föreslås de nuvarande myndigheterna Formas, Forte, Vetenskapsrådet och Vinnova avvecklas och att den externa forskningsfinansieringen vid Energimyndigheten upphör.

Region Stockholm instämmer i de prioriterade riktningarna för svensk forsknings- och innovationsfinansiering som utredningen identifierat. Region Stockholm tillstyrker också motiven till förslagen, särskilt

ambitionen att minska överlapp och mellanrum i finansieringssystemen, att öka möjligheten till uppföljning och ansvarsutkrävande samt att minska administrationen.

Bakgrund

Utbildningsdepartementet har remitterat slutbetänkandet *Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)* och delbetänkandet *Statlig forskningsfinansiering - Underlagsrapporter (SOU 2023:19)*, till Region Stockholm för yttrande.

Regeringen beslutade den 22 juni 2022 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att se över den statliga organisationen för extern forsknings- och innovationsfinansiering. Utredningen lämnade delbetänkandet *Statlig forskningsfinansiering - Underlagsrapporter (SOU 2023:19)* i maj 2023. Där redovisas data som tagits fram under utredningsarbetet och utredningen beskriver hur finansiering av forskning och innovation organiseras i andra länder.

Utredningen har identifierat sju riktningmål eller önskade lägen för svensk forsknings- och innovationsfinansiering, utredningens förslag har sedan utformats för att kunna möta dessa mål. Utredningen föreslår att tre nya myndigheter inrättas: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten. Samtidigt föreslås de nuvarande myndigheterna Formas, Forte, Vetenskapsrådet och Vinnova avvecklas och att den externa forskningsfinansieringen vid Energimyndigheten upphör. Vidare föreslås att all statlig konkurrensutsatt finansiering av forskning och innovation ska fördelas via de tre myndigheterna. Förslaget innebär också att andra myndigheter som idag utlyser medel upphör med det och att medlen i stället utlyses via Myndigheten för strategisk forskning. I utredningens förslag ingår också antal årsarbetskrafter, belopp som ska fördelas per år och modeller för den formella organisationen för respektive myndighet.

Vetenskapsmyndigheten uppgift ska vara att finansiera forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom alla vetenskapsområden. De centrala uppgifterna för Vetenskapsmyndigheten är att främja den svenska grundforskningens kvalitet och förnyelse och att stödja forskarinitierad forskning, banbrytande forskning och forskningsinfrastruktur. Prioriteringarna ska framför allt formuleras av vetenskapssamhället. Myndigheten ska också ansvara för finansiering av forskningsinfrastruktur och upprätthållande av en nationell struktur för digital infrastruktur för forskningsändamål. Detta ska ske genom två råd för

forskningsinfrastruktur: ett för storskalig forskningsinfrastruktur och ett för digitala forskningsinfrastrukturer. Det senare ska fördela medel till forskningens digitala infrastrukturer samt genom systematisk utvärdering, analyser och sammanställningar av resultat från publicerad forskning tar fram underlag för utveckling av digital forskningsinfrastruktur. Utredningen menar också att det vore gynnsamt om Vetenskapsmyndigheten kan anta ett utvecklingsorienterat arbetssätt med öppenhet, lyhördhet och aktiv uppföljning.

Myndigheten för strategisk forskning ska finansiera forsknings- och innovationsaktiviteter som är av stor betydelse för det svenska samhället och näringslivet. Myndigheten har inga tematiska begränsningar, utan förväntas ha kompetens att utforma insatser för att stödja alla typer av behov. Vilken typ av aktiviteter som finansieras styrs av behoven inom de olika områden som prioriterats och kan ändras över tid. Myndigheten bör i högre utsträckning än dagens finansärer genomföra långsiktiga satsningar och huvuddelen av finansieringen bedöms gå till forskning som genomförs i samverkan med behovsägare.

Innovationsmyndigheten ska stödja och undanröja hinder för att kunskap och idéer ska implementeras som lösningar i samhället och i näringslivet. Dessutom kommer myndigheten att ha ansvar för att tillhandahålla statlig finansiering till innovationsverksamhet i små och medelstora företag. Den nya Innovationsmyndigheten får ett breddat uppdrag jämfört med nuvarande Vinnova genom uppgiften att stödja implementering och en betydligt bredare verktygslåda med policylab, regulatoriska sandlådor, demonstrationsprojekt i verklig miljö, innovationsupphandling och nationellt stöd för arbetet med statsstöd som exempel.

Utredningens förslag inkluderar vidare strategisk, operativ och administrativ samordning mellan myndigheterna. Myndigheten för strategisk forskning föreslås få i uppdrag att utveckla och förvalta ett it-system för ansökan, beredning, rapportering och uppföljning. Systemet ska även användas av de andra myndigheterna. Vidare menar utredningen att den föreslagna strukturen skulle göra det lättare för regeringen att både styra inriktningen på forsknings- och innovationspolitiken och följa upp densamma.

Utredningen bedömer att ett alternativ till ovan beskrivna förslag skulle kunna vara en struktur med två myndigheter: Vetenskapsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning och innovation.

Region Stockholms yttrande

Region Stockholm instämmer i de prioriterade riktningarna för svensk forsknings- och innovationsfinansiering som utredningen identifierat. Region Stockholm tillstyrker också motiven till förslagen, särskilt ambitionen att minska överlapp och mellanrum i finansieringssystemen, att öka möjligheten till uppföljning och ansvarsutkrävande samt att minska administrationen.

Ny myndighetsstruktur

Utredningens förslag innebär en koncentration av den statliga forsknings- och innovationsfinansieringen till två eller tre myndigheter som kommer att få ett stort inflytande på forskningens och innovationsarbetets inriktning. Region Stockholm bedömer att tre-pelarmodellen bättre kan svara mot EU:s struktur för forskning och det internationella arbetet inom forskning och innovation, än nuvarande struktur. Samtidigt uppfattar Region Stockholm att modellen med två myndigheter sannolikt är lättare att införa för att den inte innebär en ny gränsdragning rakt igenom nuvarande Vinnova och Formas. Region Stockholm ser dock en generell risk att koncentrationen som förslaget innebär kan skapa en likriktning och homogenitet i systemet som motverkar forskningens grundläggande frihet och välkomnar därför särskilt utredningens skrivningar om behovet av att finansiera forskning som utmanar det etablerade och då även forskare som befinner sig tidigt i sin karriär. Vidare vill Region Stockholm framföra att samordningen av det överlapp av finansierande myndigheter som beskrivs i finansiering av forskning som relaterar till samhällsplanering inte får betyda att den samlade storleken på resurser till området minskar. Region Stockholm befarar att det också kan finnas en risk att befintliga styrkor och kompetens inom existerande myndigheter förloras, till exempel den starka klimat och miljöprofil vid Formas.

Region Stockholm betonar att det är centralt att forskningsfinansiären har god kunskap om de miljöer de finansierar och stödjer. Detta understryks också i förslagen, inte minst avseende Myndigheten för strategisk forskning. Region Stockholm välkomnar denna ambitionsökning och betonar att det även är av stor vikt vid Vetenskapsmyndigheten och Innovationsmyndigheten.

I sammanhanget vill Region Stockholm understryka att miljöer för klinisk forskning, till exempel kliniska studier och stödstrukturer för forskning på hälsodata, i hög grad även finns inom regionernas och hälso- och sjukvårdens verksamheter, samt att regionerna och hälso- och sjukvården i många fall är forskningshuvudmän inom dessa områden. Inom hälso- och

sjukvården sker också stora delar av det innovationsarbete som driver hälsoområdet framåt. Vidare bygger delar av den regionala utvecklingen inom trafikområdet på forsknings- och innovationsprojekt som finansieras genom till exempel Trafikverkets nuvarande utlysningar. Även inom detta område är regionerna en central behovsägare och vid inrättande av ny myndighetsstruktur är det därför viktigt att säkerställa att regionernas perspektiv finns representerat i regleringsbrev, råd och myndighetsledning. Region Stockholm har uppmärksammat att det i utredningens referensgrupp saknas representation från regioner och sjukvårdshuvudmän, som ofta är både forskningshuvudmän samt utvecklare och användare av innovationer inom hälsoområdet.

Svensk klinisk forskning håller hög kvalitet och Vetenskapsrådets utvärdering av den kliniska forskningens kvalitet i de regioner som omfattas av ALF-avtalet som publicerades 2023 visar en positiv utveckling av kvaliteten. I den välfungerande kliniska forskningen finns täta samband mellan integrerad grundforskning och tillämpad forskning. Det är viktigt att en omstrukturering av det statliga forskningsfinansieringssystemet inte oavsiktligt får den medicinska och framför allt kliniska forskningen att tappa mark.

Utredningen beskriver att den nya myndighetsstrukturen kommer att stärka möjligheterna till ansvarsutkrävande och uppföljning mot specifika kriterier för varje myndighet. Region Stockholm vill framhålla att uppföljning och ansvarsutkrävande inte enbart är viktigt i relation till de forskningsfinansierande myndigheterna, utan även för de stödstrukturer för forskning och innovation som finansieras inom riktade satsningar. Region Stockholm håller dock med om utredningens konstaterande att tillitsbaserad styrning, med god balans mellan uppföljning och tillit till att de som beviljas medel använder dessa på mest effektiva sätt, är en styrka, särskilt gällande anslag till enskilda forsknings- eller innovationsprojekt.

Förändringar i finansieringen av forskning och innovation

Ett av utredningens prioriterade riktningmål är forskning som ger förutsättningar för forskningsanknuten utbildning och livslångt lärande. I utredningens förslag ska de tre nya myndigheterna kunna bevilja medel för utveckling av utbildningar som baseras på resultat från sådant som finansierats av myndigheterna. Region Stockholm är positiva till förslaget inte minst med tanke på att den snabba utvecklingen inom hälso- och sjukvården kräver att morgondagens medarbetare får ta del av den absolut senaste kunskapen.

Utredningen föreslår också att de nya myndigheterna bör undvika att ställa formella krav på samfinansiering från lärosäten vid utlysning av medel. Region Stockholm menar det samma ska gälla även i de fall när regioner är huvudmän. Precis som utredningen beskriver genererar dessa krav en stor administration hos mottagaren av finansieringen, vilket driver onödiga kostnader och resurser, utan att i någon väsentlig mening påverka mottagarens strategiska inriktning, även när mottagaren är en region. Region Stockholm håller med om att undantag från principen bör göras gällande finansiering av forskningsinfrastruktur och test- och demonstrationsanläggningar.

Innovationsmyndigheten

Region Stockholm är positiva till att den nya Innovationsmyndigheten föreslås samla arbetet med stöd till verksamhets- och policyutveckling för implementering av innovationer och att deras uppdrag breddas jämfört med Vinnovas. Innovationsmyndigheten bör också verka för ett samverkande innovationsarbete som minskar stuprörprojekt, särskilt inom teknikintensiva områden.

Utredningen framhåller behovet av en ökad förutsägbarhet när det gäller finansiering av de innovativa små och medelstora företagen och deras stödstrukturer. Region Stockholm betonar att komplexiteten inom detta område och att det är centralt att utvecklingen av de statliga finansieringsverktygen kopplas till de regionala och lokala insatserna. En större tydlighet avseende den statliga kopplingen hade varit önskvärd, det gäller till exempel den regionala hanteringen av tillgängliga strukturfondsmedel och då i synnerhet europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) men också rollfördelningen mellan Tillväxtverket och Innovationsmyndigheten när det gäller till exempel ERUF och övriga stöd kopplade till regional och lokal nivå. Även om dessa frågor ligger utanför utredningsuppdraget framhåller Region Stockholm att kopplingen mellan EU, statlig, regional och lokal nivå avseende finansiering av forskning och innovation samt innovativa små och medelstora företags stödstrukturer knappast kan undvikas. Om regeringen väljer att etablera Innovationsmyndigheten framhåller utredningen dessutom behovet att se över ansvaren hos bland annat Tillväxtverket, ALMI och Industrifonden. Region Stockholm delar denna bedömning.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Emma Lennartsson
Regiondirektör

Clara Hellner
Forsknings- och
innovationsdirektör

Beslutsunderlag

1. Sammanfattning av Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)
2. Sammanfattning av Statlig forskningsfinansiering - Underlagsrapporter (SOU 2023:19).

Beslutsexpediering

1. Utbildningsdepartementet

Godkänd av Emma Lennartsson, 2023-12-04